

Dr. Mehmet Feridun İZGİ
Avukat

**TÜRK HUKUKUNDA
TAHKİM BENZERİ
UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜM YOLLARI**

onikilevha
KURUMSAL ÇÖZÜMLER

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARININ DEVLET YARGISI DIŞINDA ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

1. UYUŞMAZLIK VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ KAVRAMLARI.....	7
1.1. Uyuşmazlık.....	7
1.2. Uyuşmazlık Çözümü.....	9
2. UYUŞMAZLIKLARIN DEVLET YARGISI DIŞINDA ÇÖZÜMÜ ..	13
2.1. Devlet Yargısı Dışındaki Uyuşmazlık Çözümü ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Kavramı	15
2.1.1. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Kavramının Ortaya Çıkışı.....	15
2.1.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Genel Özellikleri.....	17
2.1.3. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Terimine İlişkin Tartışmalar	18
2.1.4. Alternatif Uyuşmazlık Çözümünün Kapsamı.....	20
2.2. Devlet Yargısı Dışındaki Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Tasnifi ...	24
2.3. Devlet Yargısı Dışındaki Uyuşmazlık Çözümünde Elverişlilik.....	27

2.4. Uyuşmazlıkların Devlet Mahkemeleri Dışında Çözülmesinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	28
2.4.1. Olumlu Yönleri	28
2.4.1.1. Çabukluk.....	28
2.4.1.2. Taraf Hâkimiyeti.....	29
2.4.1.3. Maliyetlerin Düşük Olması.....	30
2.4.1.4. Çözümde Esneklik.....	31
2.4.1.5. Uzmanlık.....	31
2.4.1.6. Gizlilik.....	32
2.4.2. Olumsuz Yönleri.....	33
3. TÜRK HUKUKUNDA ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARININ DEVLET MAHKEMELERİ DIŞINDA ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN YÖNTEMLER.....	34
3.1. Dostane Yöntemler	35
3.1.1. Müzakere (Doğrudan Görüşme).....	36
3.1.2. Sulh.....	38
3.1.2.1. Tanımı, Unsurları, Konusu.....	38
3.1.2.2. Türleri ve Şekli	41
3.1.2.3. Hüküm ve Sonuçları.....	45
3.1.3. Uzlaşma (Avukatlık Kanunu m. 35/A).....	50
3.1.3.1. Uzlaşma Davetinin Yapılması	58
3.1.3.2. Uzlaşma Görüşmeleri.....	60
3.1.3.3. Uzlaşma Sağlanması ve Uzlaşma Tutanağının İmzalanması	62
3.1.3.4. Gizlilik.....	71
3.1.4. Arabuluculuk.....	72
3.1.4.1. Konusu ve Uygulama Alanı.....	80
3.1.4.2. Tarafları	82
3.1.4.3. İlkeleri.....	82
3.1.4.4. Arabulucu	88
3.1.4.5. Arabulucu Sözleşmesi	93

3.1.4.6. Anlaşma Belgesi.....	94
3.1.5. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk.....	97
3.1.5.1. Dava Şartı Arabuluculuk Usulünün Anayasaya Aykırılık Yönünden Değerlendirilmesi.....	99
3.1.5.2. Dava Şartı Arabuluculukta Ortak Usul	101
3.1.5.3. Arabuluculuğun Dava Şartı Olarak Öngörülmesinin Sonuçları.....	102
3.1.5.4. Tarafların Bilgileri, Davet Usulü ve Toplantıya Katılmamanın Yaptırımı.....	104
3.1.5.5. Yetki	105
3.1.5.6. Arabuluculuk Süresi ve Dava Şartı Arabuluculuk Usulünün Sürelere Etkisi	107
3.1.5.7. Arabuluculuk Ücreti ve Giderler.....	107
3.1.5.8. Türk Hukukunda Dava Şartı Arabuluculuk Usulünün Uygulandığı Uyuşmazlıklar.....	108
3.1.5.8.1. İş Davalarında Dava Şartı Arabuluculuk	108
3.1.5.8.2. Ticari Davalarda Dava Şartı Arabuluculuk	110
3.1.5.8.3. Tüketici Davalarında Dava Şartı Arabuluculuk	110
3.1.5.9. Takip Hukuku ile Bağlantılı Davalar Açısından Dava Şartı Arabuluculuk	112
3.1.5.9.1. İtirazın İptali Davası Bakımından	112
3.1.5.9.2. Menfi Tespit Davası Bakımından	114
3.2. Tahkim ve Tahkim Benzeri Yöntemler	117
3.3. Tahkim ve Tahkim Benzeri Yöntemlerle Dostane Yöntemler Arasındaki Farklar	117
3.3.1. Yargılama-Dostane Uyuşmazlık Çözümü.....	121
3.3.2. Hüküm-Çözüm.....	123
3.3.3. Hakem-Bağımsız Üçüncü Kişi	127

İKİNCİ BÖLÜM
POZİTİF HUKUKUMUZDA TAHKİM VE
TAHKİM BENZERİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM
YOLLARI

1. TAHKİM KAVRAMI VE TAHKİM TÜRLERİ.....	129
1.1. Tahkim Kavramı ve Tahkimin Gelişimi.....	129
1.2. Tahkimin Kaynağı.....	131
1.3. Tahkimin Niteliği	137
1.4. Tahkim Türleri.....	141
1.4.1. Tahkimin Milletlerarası Bir Unsur İçerip İçermemesine Göre: Milletlerarası Tahkim-Milli/İç Tahkim.....	141
1.4.2. Tahkime Başvurmada Taraf İradelerinin Etkisine Göre: İhtiyari Tahkim-Zorunlu Tahkim.....	142
1.4.2.1. İhtiyari Tahkim.....	142
1.4.2.2. Zorunlu Tahkim	143
1.4.2.3. Zorunlu Tahkim Örneği Olarak Çalışan Buluşlarına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözülmesi.....	146
1.4.2.4. Mevzuatımızda Öngörülen Diğer Zorunlu Usuller	152
1.4.3. Tahkimin Belli Bir Kurumun Güvencesi ve Denetimi Altında, Kurum Tarafından Önceden Tespit Edilmiş Kurallara Göre Cereyan Edip Etmemesine Göre: Kurumsal Olmayan (Ad-Hoc) Tahkim-Kurumsal Tahkim.....	153
1.4.3.1. Kurumsal Olmayan (Ad-Hoc) Tahkim	153
1.4.3.2. Kurumsal Tahkim ve Türk Hukukunda Sektörel Kurumsal Tahkim Düzenlemeleri	154
1.4.3.3. Türk Hukukunda Sektörel Kurumsal Tahkim Düzenlemeleri	156
1.4.3.3.1. TÜRSAB Tahkim Kuralları	156

1.4.3.3.2. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) Tahkim Kuralları.....	163
1.4.3.3.3. Türk Tohumcuları Birliği (TÜRKTÖB) Hakem Kuralları.....	169
1.4.3.3.4. Ara Değerlendirme.....	172
2. TAHKİM VE TAHKİM BENZERİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLU ÖNGÖREN YASAL DÜZENLEMELER.....	174
2.1. Tahkime İlişkin Genel Düzenlemeler	174
2.2. Tahkim Benzeri Uyuşmazlık Çözüm Yolu Öngören Düzenlemeler.....	176
2.2.1. Yasal Düzenleme.....	177
2.2.1.1. Amaç.....	183
2.2.1.2. Ölçülülük	190
2.2.1.3. Anayasanın Sözü ve Ruhu, Hakkın Özü ve Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere	190
2.2.2. Türk Hukukunda Tahkimle İlişkilendirilebilecek Düzenlemelerin Tespiti ve Tasnifi	192
2.2.2.1. Biçimsel Olarak Tahkime Benzeyen Uyuşmazlık Çözüm Yolu Öngören Düzenlemeler.....	193
2.2.2.2. Fonksiyonel Olarak Tahkime Benzeyen Uyuşmazlık Çözüm Yolu Öngören Düzenlemeler.....	194
3. TAHKİM ve TAHKİM BENZERİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARINDA YETKİLİ MAKAMIN ÖZELLİKLERİ	194
3.1. Yargı Fonksiyonu Yerine Getirmesi.....	196
3.2. Bağımsızlığının ve Tarafsızlığının Sağlanması	201
4. TAHKİM ve TAHKİM BENZERİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARINDA BAŞVURUNUN SONUÇLARI	203
5. TAHKİM ve TAHKİM BENZERİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARINDA KARARLARIN HÜKÜM VE SONUÇLARI	207

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİÇİMSEL OLARAK TAHKİME BENZEYEN
UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARININ
TESPİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN İDARİ NİTELİKLİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ YOLLARI 215
 - 1.1. Borsa İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Borsa Yönetim Kurulu Tarafından Çözülmesi 217
 - 1.1.1. Kaynağı 220
 - 1.1.2. Yetkili Makam 221
 - 1.1.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları 222
 - 1.1.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları 227
 - 1.1.5. BİAŞ Tahkimi Usulünün Niteliği 230
 - 1.2. Borsa İşlemleri Dışındaki Sermaye Piyasası Faaliyetlerinden Doğan Uyuşmazlıkların TSPB Müşteri Uyuşmazlıkları Hakem Heyeti Tarafından Çözülmesi 232
 - 1.2.1. Kaynağı 232
 - 1.2.2. Yetkili Makam (TSPB Müşteri Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi) 235
 - 1.2.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları 235
 - 1.2.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları 237
 - 1.2.5. TSPB Müşteri Uyuşmazlıkları Hakem Heyeti Usulünün Niteliği 239
 - 1.3. Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği Bireysel Müşteri Hakem Heyetleri 240
 - 1.3.1. Kaynağı 240
 - 1.3.2. Yetkili Makam (Bireysel Müşteri Hakem Heyeti) 241
 - 1.3.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları 241
 - 1.3.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları 243
 - 1.3.5. Bireysel Müşteri Hakem Heyeti Usulünün Niteliği 244

1.4. Genel Üst Seviye (Jenerik) Alan Adı Uyuşmazlıklarının Çözümü (ICANN Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Usulü).....	245
1.4.1. Kaynağı.....	251
1.4.2. Yetkili Makam (Uyuşmazlık Çözümü Hizmet Sağlayıcıları)	253
1.4.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları	253
1.4.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları	254
1.4.5. ICANN Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Usulünün Niteliği	256
1.5. tr Ülke Kodunu İçeren Alan Adı Uyuşmazlıklarının Çözümü....	258
1.5.1. Kaynağı.....	259
1.5.2. Yetkili Makam (Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcıları)	263
1.5.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları	265
1.5.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları	266
1.5.5. tr Ülke Kodlu Alan Adı Tahkiminin Niteliği.....	268
1.6. Boşalan Noterliklere Ait Daire ve Eşyanın Devri Konusunda Çıkan Uyuşmazlıkların Noter Odası Tarafından Halli.....	269
1.6.1. Kaynağı.....	272
1.6.2. Yetkili Makam (Noter Odası)	272
1.6.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları	273
1.6.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları	274
1.6.5. Boşalan Noterliklere Ait Daire ve Eşyanın Devrinde Noter Odasının Yetkisinin Niteliği	274
1.7. 3039 Sayılı Çeltik Ekimi Kanunu'nda Öngörülen Uyuşmazlık Çözüm Usulü	275
1.7.1. Kaynağı.....	276
1.7.2. Yetkili Makam (Çeltik Komisyonları).....	280
1.7.3. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları	281
1.7.4. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları	282
1.7.5. Çeltik Komisyonları Uyuşmazlık Çözüm Usulünün Niteliği	283

1.8. Ara Değerlendirme	284
2. BELİRLİ OLGULARIN, VAKIALARIN TESPİTİ YA DA İSPATINA İLİŞKİN USULLER.....	288
2.1. Hakem Dispeççi	291
2.2. Hakem Bilirkişi.....	292
2.3. Toplu İş Uyuşmazlıklarının Yüksek Hakem Kurulu Tarafından Çözümü.....	294
2.3.1. Kaynağı.....	299
2.3.2. Uygulama Alanı	304
2.3.3. Yetkili Makam (Yüksek Hakem Kurulu)	306
2.3.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları	308
2.3.5. Çalışma Usulü	308
2.3.6. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları	309
2.3.7. Toplu İş Uyuşmazlıklarının YHK Tarafından Çözümü Usulünün Niteliği.....	310
2.4. Ara Değerlendirme	311

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FONKSİYONEL OLARAK TAHKİME
BENZEYEN UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜM YOLLARININ TESPİTİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

1. TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ	314
1.1. Kaynağı	315
1.2. Uygulama Alanı.....	317
1.2.1. Konu ve Kişi Yönünden Uygulama Alanı.....	317
1.2.2. Uygulama Alanına İlişkin Parasal Sınırlar.....	326
1.3. Yetkili Makam (Tüketici Hakem Heyetleri).....	334
1.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları.....	338
1.5. Çalışma Usulü.....	343

1.6. HMK Hükümlerinin Uygulanması	350
1.7. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları.....	352
1.8. Tüketici Hakem Heyetlerince Uyuşmazlık Çözümünün Niteliği.....	359
2. HAL HAKEM HEYETİ.....	368
2.1. Kaynağı	368
2.2. Uygulama Alanı.....	369
2.3. Yetkili Makam (Hal Hakem Heyetleri)	371
2.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları.....	374
2.5. Çalışma Usulü.....	374
2.6. HMK Hükümlerinin Uygulanması	376
2.7. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları.....	378
2.8. Hal Hakem Heyetlerince Uyuşmazlık Çözümünün Niteliği	379
3. SİGORTACILIKTA TAHKİM.....	383
3.1. Kaynağı	384
3.2. Uygulama Alanı.....	385
3.3. Yetkili Makam (Sigorta Tahkim Komisyonları)	392
3.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları.....	403
3.5. Çalışma Usulü.....	414
3.6. HMK Hükümlerinin Uygulanması	422
3.7. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları.....	425
3.8. Sigorta Tahkiminin Niteliği	432
4. TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU TAHKİM KURULU NEZDİNDE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	435
4.1. Kaynağı	436
4.2. Uygulama Alanı.....	441
4.3. Yetkili Makam (TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ve TFF Tahkim Kurulu)	453
4.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları.....	459
4.5. Çalışma Usulü.....	461
4.6. HMK Hükümlerinin Uygulanması	462

4.7. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları.....	463
4.8. TFF Tahkiminin Niteliği	472
5. UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE İDARE EDİLEN DAİRELER VE BELEDİYELERLE SERMAYESİNİN TAMAMI DEVLETE VEYA BELEDİYE VEYA HUSUSİ İDARELERE AİT DAİRE VE MÜESSESELER ARASINDAKİ İHTİLAFLARIN TAHKİM YOLU İLE ÇÖZÜMÜ.....	476
5.1. Kaynağı	477
5.2. Uygulama Alanı	479
5.3. Yetkili Makam	481
5.3.1. Umumi Bütçeye Dâhil Olan Daireler Arasında Çıkan İhtilaflar (m. 2’de öngörülen ihtilaflar)	482
5.3.2. Katma Bütçe ile İdare Edilen Daireler, Belediyeler, Özel Bütçe ile İdare Olunan veya Sermayesinin Tamamı Devlet, Belediye veya Özel İdareye Ait olan Daire ve Müesseselerin veya Bu Daire ve Müesseselerden biriyle Umumi Bütçeye Dâhil Olan Daireler Arasında Çıkan İhtilaflar (m. 4’te öngörülen ihtilaflar).....	483
5.4. Başvuru ve Başvurunun Sonuçları.....	485
5.5. Çalışma Usulü.....	488
5.6. HMK Hükümlerinin Uygulanması	489
5.7. Kararlar ve Kararlara Karşı Kanun Yolları.....	490
5.8. 3533 Sayılı Kanun’un Öngördüğü Hakem Sisteminin Niteliği ..	492
6. YÜRÜRLÜĞÜ SONA ERMİŞ UYGULAMALAR.....	497
6.1. Avukatlık Kanunu m. 167 Çerçevesinde Uyuşmazlık Çözümü..	497
6.2. Köy İhtiyar Meclisi	500
6.3. Tütün ve Tütün İnhisarı Hakkındaki 3437 Sayılı Kanun.....	502
SONUÇ	505
KAYNAKÇA.....	515